

Cykelslinga Farstalandet

Upptäck en del av din hembygd från cykeln!

Välkommen till en 16 km lång naturskön cykelslinga runt Farstalandet, söder om Gustavsberg. Största delen av cykelslingan går på grusvägar med ringa biltrafik, medan passagen över Ingarövägen är mer trafikerad. Här får du information om både natur och kultur.

Kvarntorpsvägen

Hette först Ingarögatan. Bruksgata med hus byggda för porslinsfabrikens anställda. Äldst är tegelhusen ”Södra Kullen” från 1880-talet, mindre bostadskaserner ritade av arkitekten Ernst Jacobsson. De röda fåfamiljshusen med brutna tak från 1907-08 är ritade i nationalromantisk stil av arkitekten Knut Peterson. Söder om tegelhusen ligger enfamiljsvillor från 1910-talet av en typ som också finns på Tallåsen i Gustavsberg. Nära Kvarnsjön låg Kvarntorpet som gett namn åt vägen.

Torpet Charlottendal

Byggt 1852 på initiativ av porslinsfabrikens disponent Samuel Godenius. Uppkallat efter Godenius hustru Charlotta. Charlottendal var dagsverkstorp under säteriet Farsta-Gustavsberg som var en del av fabrikens egendom.

Kvarnsjön

Sjöns namn härrör troligen från Fasta bys vattenkvarn, omnämnd i 1600-talskällor, som låg vid Kvarnsjöns utlopp till Farstaviken. Under 1800-talet försöjlde Kvarnsjön porslinsfabriken med vattenkraft. Kvar är fördämningarna i sjöns norra del.

Torpet Edsberg

Torp från 1800-talets början, låg under Lämshaga säteri. Den första torparen var snickaren Lars Fredrik Edsberg, därav namnet. Före sekelskiftet 1900 fanns här en diversehandel med ölförsäljning.

Lämshaga slott

Värmdös enda bevarade herrgårdsbyggnad från 1600-talet. Lämshaga blev säteri på 1640-talet. Årtalet 1647 är inristat i portalen. Träflyglarna är från 1700-talet. Gårdens historia sträcker sig långt tillbaka i tiden. Bronsåldersgravar ligger på andra sidan Gamla Ingarövägen och ett gravfält från yngre järnåldern finns på båda sidor om vägen. Flera torp har legat under gården. Fiskartorpet från 1700-talet ligger nära vägen strax sydost om gården. Husen är privatägda.

Ingarö kyrka

På andra sidan Kolström, det smala vattendrag som skiljer Farstalandet från Ingarö, ligger Ingarö kyrka, en vitmålad panelad timmerbyggnad med brutet tak. Den uppfördes 1792 på bekostnad av baron Anders Cederström på Beatelunds säteri.

Malinsbo

Vattendraget Kolström var i äldre tider skärgårdsbornas skyddade farled till Stockholm. Från 1860-talet trafikerades sundet av ångbåtar och sommarvillor uppfördes efter leden. Strax öster om Ingaröbron från 1992 ligger den välbevarade

sommarvillan Malinsbo från 1800-talets slut med snickarglädje och glasveranda. Privatägd.

Beatelunds gård

Gårdens manbyggnad med brutet tak uppfördes på 1930-talet som Beatelunds säteris arrendatorsbostad. Säteriets herrgårdsbyggnader från 1720-talet ligger vid inloppet till Kolström. Säteriet Beatelund grundlades på 1670-talet, uppkallad efter ägaren Claes Rålams hustru Beata Soop. Det brändes ned under rysshärjningarna 1719 men återuppbyggdes på 1720-talet, och är idag en av landets bäst bevarade karolinska herrgårdsanläggningar. Privatägd.

Storängsudds naturreservat

Småbrutet odlingslandskap och hällmarksbunden ekskog med rik lund- och ängsflora. På våren blommar bl.a. kungsängslilja och Adam och Eva. Fina klippor mot Baggensfjärden. I södra delen ligger ett vikingatida gravfält som har tillhört gården Stora Kornäs, som på 1600-talet blev säteriet Beatelund. Säteriets 1700-talsbyggnader skymtar man från storängsudds södra strand. Storängsudd var 1719 lägerplats för ryska flottstyrkor som hade blivit besegrade vid Ståket på andra sidan fjärden. Kvar är s.k. ryssugnar och troliga gravrösen vid uddens norra strand.

Tjustvik

Gården har medeltida anor. Den brändes ned under rysshärjningarna 1719. Närliggande Hålludden var då rysk lägerplats, man har funnit en ryssugn och troliga gravrösen på udden. Av gårdens ägare kan nämnas Johan Tjustberg i slutet av 1700-talet med titeln svärdsfejare. Manbyggnaden med brutet tak är troligen uppförd under tidigt 1800-tal. Landskapsrummet kring gården har fortfarande en ålderdomlig småskalig karaktär. Privatägd.

Stora Sjöstugan

Röd 'grosshandlarvilla" med praktfull glasveranda. Byggsdes 1875 av revisionssekreteraren A V Åbergsson som sommarvilla, Det välbevarade huset är rikt utsmyckat med utsågade ornament i schweizerstil. Strax intill huset står en flerhundraårig ek som är naturminnesmärkt. Privatägd.

Farstasundsbron och Klippudden

Bron byggdes 1985 för motortrafikleden söder om Gustavsberg. Det är en lådbalksbro med ett 200 meter långt mittspann, Sveriges längsta i konsolutbyggd spännbetong. Totala längden är 412 meter och den segelfria höjden 22,8 meter. Trävillan intill brons fäste på Farstalandet heter Klippudden. Den byggdes som sommarnöje i början av 1870-talet av byråchefen C F Smerling. 1959 förlängdes huset på vardera gavel. Privatägd.

Klubbudden

Fiskartorp från tidigt 1800-tal. Blev sommarnöje 1925 åt porslinsfabrikens konstnärlige ledare Wilhelm Kåge. Ombyggt på 1990-talet. Privatägd.

Farsta slott

Uppfört som Farsta-Gustavsberg säteris manbyggnad vid 1600-talets mitt. Säteriet hade anlagts 1640 på Farsta bys marker (se Farstagravfältet), därav husets namn. Egendomens andra namn Gustavsberg härrör från byggnadstiden och från byggherren Gustav Oxenstierna. Byggnaden eldhärjades vid

rysshärjningarna 1719, återuppbyggdes på 1750-talet.

Gustavsbergs porslinsfabrik anlades på säteriets marker 1825 varmed herrgården blev ägarfamiljens bostad. 1894-95 lät brukspatron Wilhelm Odelberg omgestalta herrgården till dagens slottsliknande utseende. Arkitekt var Axel Lindegren, biträdande arkitekt vid det samtida operabygget i Stockholm. Husets 1600-talsursprung, med bl.a. en bevarad 1600-talsportal på östgaveln, inspirerade honom till den historieromantiska utformningen. Idag inrymmer byggnaden bl.a. bostäder, och är ihopbyggt med ett vårdhem.

Farsta udde och Farsta tvättstuga

Den vita stenvillan Farsta udde byggdes 1911 som änkesäte åt brukspatronens dotter Maria Bennich. Villan ritades av arkitekten Ferdinand Boberg under samråd med Maria, Det röda tegelhuset mellan Farsta slott och Farsta udde byggdes 1886 som tvättstuga. Husen är privatägda.

Farstavik

Det gula huset med snickarglädje, omgivet av två bostadshus från 1990-talet, byggdes vid 1800-talets början som ett lantarbetarbostadshus. 1869 fick brukspatron Wilhelm Odelbergs hustru Hilma huset i bröllopsgåva av sin far. Det byggdes om 1875 till dagens utseende i schweizerstil, takkuporna tillkom 1909. På 1990-talet byggdes huset om till flerbostadshus.

Farstagravfältet och Kattholmen

Gravfält från yngre järnåldern (ca 500-1100 e Kr) som tillhört Farsta gård. 45 synliga gravar, bl.a. flera högar och en s.k. treudd (triangulär stensättning med resta hörnstenar). Namnet Farsta är forntida, betyder troligen bostället vid farleden. Farstaviken var då en del av en vattenled mellan Baggens-fjärden och Torsbyfjärden. Farsta blev under medeltiden en by bestående av två gårdar. Byn förvandlades till säteri vid 1600-talets mitt (se Farsta slott). En rastplats finns på gravfältet med utsikt över Farstaviken och Kattholmen med en f.d. kraftstationsbyggnad från 1905 och ett f.d. badhus från 1916.

Gustavsbergs fabriksområde

Gustavsbergs porslinsfabrik anlades 1825. Från denna tid återstår kontorsbyggnaden Gula byggningen från 1826, ett gulputsat hus vid vattnet. Det är omgivet av fabrikshus från 1800-talets senare hälft. Ett sjömärke är det riddarborgsliknande f.d. Huvudkontoret från 1898. Mellan kontorsbyggnaderna finns en park med en Carl Millesskulptur från 1930 föreställande Wilhelm Odelberg, brukspatron 1869-1924. Inne i fabriksområdet ligger stora funktionalistiska byggnader som KF byggde på 1930- och 1940-talen för tillverkning av hushållsporslin, sanitetsporslin och badkar. Bredvid hushållsporslinsfabriken i fabriksområdets östra utkant står ett vattenhjul av järn från 1895, ett minne från en äldre epok när vattenkraft togs från Kvarnsjön (se Kvarnsjön).

Farsta udde

Beakta allemansrätten. Hus i privat ägo betraktas på avstånd. Vänligen beträd ej tomtmark.

Text: Värmdö kommun, Johan Aspfors.

